

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новина, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 8. У Сомбору 15. Септембра 1893. Год. XXV.

СРПСКА УЧИТЕЉСКА ШКОЛА У Г. КАРЛОВЦУ ШКОЛ. ГОД. 1892/3.

Почетком ове шк. године уписало се свега у сва три разреда 51 слушаца, и то 30 приправника и 21 приправница. У току шк. године један је приправник због неуредног владања добио consilium abeundi, а један је због великог сиромаштва оставио школу својевољно. Тако је крајем ове шк. године било у заводу свега 49 слушаца, и то 28 приправника и 21 приправница. Приправници били су сви вероисповеди православне, а од приправница било их 18 православних, две римо-католикиње и једна Израилиткиња. По разредима пак било их овако: I. раз.: 15 мушких и 7 женских, свега 22; II. раз.: 9 муш. и 8 жен., свега 17; III. раз.: 4 муш. и 6 жен., свега 10.

Наредбом високог СЦ. Школског Савета од 7. Марта 1892. Бр. 73—19, стављен је стари штатут ове учитељске школе ван крепости, а нови штатут стављен је у крепост с налогом. С тога се наставнички збор у предавању свију предмета у појединим разредима држао новог „Наставног плана“, као што је исти установљен у новом штатуту, одсек IV, а §§. 27—43. Како је пак исти „Наставни план“ израђен за четири разреда, то се ове шк. године не моглоше предузимати и они предмети, који су одређени за IV. разред. Услед тога не моглоше се крајем ове шк. године обдржавати ни испити за учитељско оспособљење. И тако крајем ове шк. године није ова учитељска школа оспособила за учитељско звање ниједног учитеља и ниједне учитељице.

Закључни годишњи испити са слушаоцима појединих разреда обављени су под председништвом високоблагородног г. *Николе Ђ. Вукићевића*, пр. главног школског референта, и то 3. (15.), 4. (16.) и 5. (17.) јуна о. г. По обављеном оцењивању владања и успевања у наукама показао се овај резултат:

а) *Владање* беше: у I. раз.: 18 примерно, 3 похвално и 1 неуредно; у II. раз.: 13 примерно, 3 похвално и 1 неуредно; у III. раз.: 5 примерно, 4 похвално и 1 уредно.

б) *У наукама*: I. раз.: 2 први ред с одликом, 13 први ред, 5 други ред, а једна остала је због болести неиспитана; II. раз.: 6 први ред с одликом, а осталих 12 први ред; III. раз.: 1 први ред с одликом, (гђца Даринка *Васиљевићева*, Босанка родом из Сарајева), 7 први ред, а 2 други ред.

Приликом бављења вбл. г. Николе Ђ. Вукићевића овде у Карловцу држана је у присуству његовом заједничка седница овдашњег местног црквеног и школског одбора, те је том приликом г. главни референт умољен, да поради код високог СНЦ. Школског Савета, да ако се у Карловцу не могу устаневити две посебне, т. ј. мушка и женска школа, у том случају *да се овде установи женска учитељска школа*. Уједно је том приликом г. референт разгледао у школској згради и нове просторије, које би општина место досадашњих старих незгодних просторија уступила за учитељску школу.

Трећи дан по обављеном послу опростио се г. референт у присуству наставничког збора са свима слушаоцима, који су били из сва три разреда сакупљени у великој дворани, красним и заносним говором, поред осталогач очински их саветујући, да као добри и савесни радници на пољу школском никад не смећу с ума ни дужности, које им налаже наша света православна црква! — Управитељ завода у име наставничког збора као и у име омладине школске захвали се г. референту на труду његовом, као и на доброту и љубави, којом је увек искрено и свесрдно предусретао завод овај, те уз громовито „живио“! отпевасмо му сви скупа оно српско дивно „многаја љета“!

У току ове шк. године прегледао је овај завод и високоблагородни г. *Гриковић*, кр. земаљски надзорник за учитељске школе, и то 24., 25. и 26. Маја.

П. Р.

СТАРЕ СМЕТЊЕ ШКОЛСКОМ НАПРЕДКУ.

Пише: **Богољуб Бакаловић** слушателј Педагогума у Бечу.

Као што се већ из самога наслова увидети може, — није ми намера у погледу школскога напретка, односно његових сметња и недостатака, ништа ново одкрити и најмање ситнице претресати,

што држим да би неупутио и било нове сметње изтраживати, дочим старе заборављати и запуштати.

Под овим насловом да пишем, побудило ме је данашње стање многих наших школа и учитеља; с разлога: што многе данас школе никако уређене нити школским училима снабдевене нису, те се у оваким школама нека необична и незамишљена моћ и вештина учитељу приписује, — па и сами шк. вештаци (надзорници) све мане и недостатке из вида изпуштају и једино учитеља за школ. напредак одговорним чине. — И да не спомињем какове сметње и тешкоће већ на првом кораку учитељу предстоје; јер се вели: школа има да продужи рад домаћег васпитања; да образује дух детета према захтевима нове педагогике; да удеси живот његов по неком узору; да душевне празнине и недостатке домаћег васпитања попуни и до неке извесне мере и опредељеног врхунца усаврши; у кратко: да спреми младеж за што лепши, идеалнији друштвени живот т. ј. да васпита.

Каково је данашње домаће васпитање (а особито на селима) и какове тешкоће и сметње учитељ има да сноси знамо отуда, — што у школу долазе деца без домаћег васпитања; не васпитана или што је још горе: рђаво васпитана, размажена, разпуштена и т. д. Ово је дакле прва сметња која лежи на родитељима, која знатно упливише на школски напредак и срећу народа. Још је *Лутер* рекао: „Fromme Familien begründen das Glück der Völker.“ — *Фенелон* и *Песталоци-а* додају још: „und frome Frauen begründen vovzugsweise das Glück der Familien. Haben sie auch keinen unmittelbaren Einfluss auf Staat und Kirche, so haben sie doch den bedeutenden mittelbaren durch ihren Einfluss auf die Erziehung nicht bloss der Töchter, vondern auch der Söhne.“

На лоше домаће васпитање већ су се народни учитељи свикли и сматрају си за дужност увек од почетка васпитања деце предузети; шта више: эле навике и поквареност домаћег васпитања да уклањају.

А сада поштовани читаоче изнећу ти мане и сметње у самој школи, које никако неби смеле бити и за које је најмање учитељ крив и одговоран.

Пишући ове ретке у главном су ми на уму школе у кр. Хрватској и Славонији; и то: Сремској жупанији; с разлога: што сам шест год. као учитељ у Срему службовао и са ондашњим стањем и уређењем школа најбоље познат; што држим, да ће сличног примера и ван ове краљевине бити.

Као важна сметња шк. напретка је:

1. *Прекобројно примање деце у школу.* Школски закон за кр. Хрв. и Слав. од прилике одређује овако: „Ако се у једној општини кроз 2—3 год. већи број школских способњака покаже, него што овај закон одређује (80), то се има број школа односно учитељских сила повећати.“ Прекобројно примање деце у школу, некако би се и одобрити могло код учитеља са једним разредом; дочим, један учитељ са сва 4 разреда, па уз то још прекоброј шк. деце, ту се напредак не може очекивати. — Оваких општина имаде много у Срему, где један учитељ 120—130 ђака има. Школски закон гласи: „Свако за школу способно дете је дужно школу полазити“, — па ипак зато у многим општима имаде 70—80 а у некојим и по 200 деце која ради простора не могу у школу. — Да би се жељени напредак у школама постићи могао, не смију учитељи обтерећени бити. Ова је мисао заступана још у 17. столећу. *Херман Аугуст Франк*, у своме делу: „*Wie man die Kinder zu Gottseligkeit und Christliche Klugheit erziehen soll*“ изрично вели: „да никако један учитељ неби смео више разреда имати“; разуме се, ако хоћемо жељени успех да постигнемо.

Учитељ са сва четири разреда никада не може прописани ред и дисциплину у школи одржати; јер знамо, да дисциплина од наставе зависи; — па пошто учитељ не може у једно исто време сва четири разреда устмено настављати, већ највише два н. пр. код очигледне наставе I. и II. или код рачунства и т. д. то остала два разреда имају неки посао под надзором старијег ученика, или нешто писмено свршавати; питајући, доказујући или задирикувајући један другог; — а с тим нарушавају школски ред. — У оваким приликама мора учитељ да наставља, а уједно и на сваки разред посебну пажњу да обраћа.

2. *Рђаво уређење школа.* Овде разумем такве школе, које не имају сва потребита школска учила. Оваких школа има доста у сремској жупанији, а мислим да нећу погрешити и премашити, ако речем, да их је добра половина; — што, разуме се биће их слични и ван ове жупаније. У Срему имаде таковије општина које су у стању одма за 100—200 фор. па некоје и за 500 фор. школских учила набавити, — па ипак за то у њиховим школама не има слика за очигледну наставу; или метер па ни топломер што би бар 50 новч. коштао; — просто ништа, где-где учитељ мора за своје новце и креде да купује. — Наше општине још нису



схватиле важност школе, па све то држе за излишно и не-
потребно.

Многи ће да помисли и каже: „Учитељ може лепим насто-
јањем и заузимањем приволети своју општину, да набави све, што
је за школу нужно.“ — Не! Ја ово не одобравам! Напред сам већ
споменуо, да све ово, наше општине држе за излишно и непотребно;
шта више! Наше се општине и сувише дају молити, па често
исмјевају школу и учитеља и просто одговоре: „За такве ствари
немамо новаца.“ Ово не одобравам ни с тога, јер држим, да учитељ
није дужан нити обвезан општину мољакати, па често ради тога
и у свађу с општинарима долази. Општина је дужна да бригу води
о школи, и то; за своју корист; јер тим ће њени чланови образо-
нији бити, те ће морално и материјално боље напредовати.

Није довољно школу саградити, те скамије и таблу наба-
вити па одма учитеља тражити; јер у овакој школи је тежак и
жалостан напредак, а још жалосније је видети школу која већ 50
и више година постоји, па никаквих школских учила у њој не има.
— У овакој школи, па и целој општини је напредак за свих 50
и више година незнатан и неприметан и никада се добром напредку
не треба надати; јер: „Без алата нема ни заната“, па и овде би
неупутно било добар напредак очекивати.

Овде су на првом месту позвати школски надзорници, да
настоје, за што боље уређење подручних школа. — Није довољно
само у књигу забиљежити: „Ова школа не има никаквих учила,
и за то одговорним учитеља чинити“ већ треба путем предпостав-
љених власти изградити и довичним општинама наложити, да се сва
потребата школска учила набавити имају. Када школе сасвим добро
уређене и са свим потребама добро снабдевене буду, онда се с
правом може добар успех у настави изискивати и очекивати! Дочим
у многим данашњим неуређеним школама, сваки са себе кривицу
баца и на учитељска леђа товари, те све потребе и недостатке у
школи из вида губе; — већ само напредак у школи од учитеља
изискују, — као да је овај кадар напредак из својих претију изисати.

Ово су први и најнужнији услови без којих се напредак у
школи ни замислити не може; које би требало и морало одма испу-
нити, да буде школе и у њој рода. Обично се вели: „Учитељ је
душа школе.“ Јелст, ал' у добро уређеној школи; дочим, где један
учитељ има сва четири разреда са 120—130 ученика, па уз то
само школску таблу и рачунаљку, — ту однада горња изрека.

У
Н
И
В
Е
Р
С
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
В
Л
И
О
Т
Е
К
А

Учитељ је душа школе, где му се рад његов мили; при настави не има никаквих сметња, већ је весео, пријатан, добро расположен; са бистрим оком и веселим лицем предусрета своје ученике; радо им прича, слике и разне ствари показује; питања ставља, на дечија питања с вољом одговора и т. д.

Да би се жељени напредак у народним школама, а с овим и напредак народни постићи могао; нужно је:

1. Да се у свакој општини, према броју школских способности, број школа односно учитеља установи; тако, да сваки учитељ највише два разреда има; и

2. У сиромашним општинама, где није могуће више школа и учитеља издржавати, већ само једног, да се никако прекоброј деце ушковат и несмије и да школа са свим потребама, добро снабдевена бити мора.

Ово су старе сметње, које коче школски напредак и од којих многе школе одавна већ па и данас још пате и не могу да напредују; а други пут ћу ти поштовани читаоче, изнети и набројати нове сметње шк. напредку.

МАНИР УЧИТЕЉЕВ ПРИ ВАСПИТАЊУ.

Они прилагођени или да речем присвојени поступци учитељеви, који се могу приметити на његовој спољашњости за време школскога му рада, чине његов васпитни манир. Ти спољашњи поступци, огледају се у кретању тела, у говору или у душевним афектима. — Као што се даје видети, манир је врло сродан са методом васпитања, само што метод показује више унутрању, манир пак више спољашњу страну каквоће школскога рада.

За дечје васпитавање манир учитељев има врло велику важност. Деца не уче само оно, што им се каже, него она присвајају и оно, што виде, да им учитељ ради. Пример, као што знамо има врло велику моћ при васпитавању. Хоћемо ли дакле, да нам деца науче: како треба да се у друштву крећу, како да говоре и како да своје осећаје изјављују, — ваља и сами да пазимо на све то, кад их васпитавамо.

Зна се, шта вреди у друштву онај човек, који у својим спољашњим покретима и изразима осећаја неје снакав какав би требао да је. Без лепа манира данас не вреди много ни знање, ни развијена моћ мишљења ни оплемењен осећај. То долази отуда,

што је свету врло тешко под ружном спољашности, познати иначе напредна човека. Манир дакле допуњује човечје унапређење, он даје унапређењу потпуност.

За учитеља, који у својим радовима нема лепа манира, такође се може рећи, да у својој струци неје потпуно вешт. Поред тога, што такав учитељ служи рђавим примером, — он је потпуно удесан за омаловажавање и исмевање. Немојмо мислити, да дете, па ма како оно било малено и умно унапређено, не може на овоме учитељу приметити оно што неје умесно. Покушајмо само запитати дете, ма и таково, које похађа школу кака ваљана и напредна учитеља: — „Како учи, или, како прави ваш господин?“ — па ћемо се изненадити томе, шта будемо чули и видели. А како онда стоји ово, са учитељем, који се не уме као што треба наћи у својој школи?!

Из узрока што учитељев манир при васпитавању има толику важност и из узрока, што се та важност, у колико је мени позната, од стране наших школских радника до данас слабо увиђала, — намеран сам проговорити коју о тој важној а доста пренебрегнутој ствари. Држим да је о томе говорити потребно, како ради бољег напредовања дечја, тако и ради бољег угледа учитељска у школи и друштву.

Кад хоћемо да говоримо о учитељеву маниру у школи, онда нам ваља говорити о много различитих ствари. Но, пошто се све те ствари, о којима нам ту ваља говорити, могу или чути или видети, — држим да ће најбоље бити, ако исте, према томе и посматрамо.

Често се дешава, да учитељ има какав органски недостатак, услед чега теже може постизавати цели свога рада. Строго узев, ствари које су човеку урођене, и не падају у домашј манира; али у колико се исте, као телесне мане, вежбањем могу отклањати, у толико и о њима овде може и мора бити говора.

Ко од природе брзо говори, ваља да се вежба, да се те мане што пре ослободи. Обично учитељи који брзо говоре, дају деци кратка питања. Дабоме, да их је на то потреба научила, јер њихова дужа питања деца не могу разумети. Ко, да школски успех неје доста, да се дају само кратка питања; ми сви знамо, да се у школи све не може са две или три речи питати, него да је од потребе овда и онда давати и дужа питања. Такова се пак питања могу давати само разумљивим, спорим говором. У осталом ја држим,



www.nsl.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

да се ни једна урођена мана не може, ваљаним вежбањем тако брзо исправљати, као што је то случај са брзим говором.

Теже је већ учитељу исправљати, оне мане, по којима неје у стању чисто изговарати поједине гласове и речи. Ко, тврдом вољом и непрестаним вежбањем и ту може бити успеха. Кажу, да је Демостон у почетку био мутав, али да се је непрестаним вежбањем тако усавршио, да је постао првим говорником свију старих времена.

Ритам говора учитељева ваља да је леп, коректан; од њега зависи спољашња лепота предавања, од њега зависи у неколико и занимљивост говора. Неумесно ударање гласова, неприродно затезање, певање у говору, не само да неје лепо, него је и штетно, како за дечје напредовање, тако и за сам углед учитељев у школи.

Не могу а да овде не наведем, како је штетно, кад учитељ у школи као какав глумац говор, декламује. У таким приликама деца никако не слушају на оно, што им се говори, али за то бодро пазе на учитељев манир. Такав поступак не може имати својих добрих страна; таква настава не изазива и не одржава у деци ваљну, таква настава не буди интерес, одушевљење; — таква настава узрокује само смех и подсмех у ученицима. Дабоме да неје добро, кад је учитељ у својој школи сентименталан, без живота, јер се ни таким радом не могу постизавати цели рада онако како би требало; али је свакако боље за успех дечји, кад је човек умерен, него кад је афектован.

(Свршиће се.)

КОМЕНСКИ И ФРАНКЕ.

(Упоређење.)

Написао: Јов. Јанко Кнежевић.

Педагошка повесница, извор живота и рада педагогије и као науке и као вештине т. ј. теоретичке и практичке педагогије, јасно нам прича: да је Христова наука дала педагогији прави полет и правац. Истина, да је и пре Христа било „културних“ народа, те по том да беше и педагогије, но иста није била у правом смислу и значају те речи, а тај се значај педагогије огледа у циљу њеном: у умном и моралном стању како јединица људских, тако и човечанског друштва.

О реченом нас може уверити ма и летимичан поглед на

педагошко стање у културних народа пре Христа. Ти народи беху источњачки народи: Хинези, Индијанци и Перзијанци, и класички народи: Грци и Римљани. И какво у главном беше образовање у тих народа? Човек је или деспота или роб; породички живот није био никакав: човек (муж) беше тиранин и деспот над женом и децом, жена робиња, дете незбринато и увек је на коцки ђуди разних; неправда и неред у приватном, породичном животу, па и у јавном (политичком) животу. Једном речи живот тих народа беше абнормалан, јер им је образованост абнормална била.

У таквом стању рађа се Христос, који својом науком препорађа човечанство; а основ му је најсигурнији, јер почиње препорођајем првог и најприроднијег друштва: породице човек почиње да дише искренијом љубављу према својима, жена није више робиња, дете није више предмет, на коме се ђуди појединих изливају, већ је оно дар божији, веза и љубав, што спадају оба човечанска пола.

Циљ Христове науке, јесте: да се род људски спасе т. ј. да се умно и морално развије, а тџм ће као уман и моралан да чини, што му као најсавршенијем створу божјем ваља чинити. За такви узвишени циљ свој Хришћанска је наука уједно пружила пут и сретство, којима ће се доћи до тог циља. Пут је: да се поједини доводе у друштва, а сретство: да се тумачењем и приспобљавањем праве Христове науке људско друштво дотерива и усавршава.

У том је правцу општа педагогија и потегла, али је често расла и опадала, што је од зависило од људи, који су кршили; а повесница нам прича, да су често злоупотребљавали ти људи споменути Хришћански педагошки правац и његов прави смисао.

Као што пре Христа беше нуждан преображај човечанства, тако и у педагогији на свршетку средњег века беше нуждан преображај, да би педагогија могла одговарати правом значају и циљу свом. И заиста после реформације, на скоро наступила је понова васпитања и наставе у средњој Европи.

На школској реформацији беше веома много радника, а дух рада им беше прави Хришћански дух, умни и морални напредак човечји. Између многих школскога реформатора педагошка повесница спомиње: Славена *Јована Амоса Коменског* (1592—1671.), оца новијег образовања, оца очигледности, и *Августа Хермана Франкеа* (1663—1797.), немца, оца пиерристичког правца, по ком је васпит у побожњачком духу пречи од наставе у наукама и знањима (Линднер).

Према наслову овог чланка рад сам, да се позабавим са тим педагозима, да им упоредим живот и рад, којим су стекли сјајна места у општој, па и у нашој србској педагогији. Дела, помоћу којих израђујем стављену задаћу, јесу: Sindler S. A. Encyklorädisches Handbuch der Erziehungskunde etc. Wien 1891. Pädagogische Sammelmappe, Leipzig 1887. Tomberger F. Geschichte der Erziehung und des Unterrichtes etc. Wien 1879.

Пре, но што пређем на саму ствар, напомињем, да животописе нећу спомињати, јер претпостављам, да сваки п. ч. знаде или да може наићи дуге описе ова два педагога. Главно је, чега ћу се држати, карактеристика живота им и рада и упораћање тих.

Целим својим животом и радом Коменски се издаје за правог Хришћанина. У сваком часу свог јадног живота вели он: „Христос ми је све и сва“ (Unum necessarium, 10). У уводу дела свог „Didactica magna 2. 36“ вели он, да му та мисао даје силе и моћи, да може даровање му силе употребити и тиме другима користити. Живот Коменскога беше од ране младости сама брига и невоља, што му није слабило дух његов, већ му га је челичило, и он је радио све — као што сам вели — за субраћу своју, за људе. Његово нестално пребивање у завичају, његова прогонства и бављења у Енглеској, Шведској, Угарској, пријатељство му са Гером богаташем и канцеларем Окејестјерном, све је он то употребио, да што боље удеси образовање. Није он тежио ни за другим чим, већ је радио само „желећи свима људима добра и мира, што ће да буде, ако је образовање као што треба“. (Un. n.)

Франкова рана младост је сретнија. Васпита се у родитељском дому, а у побожности га васпита старија сестра. Као гимназиста и универзитетлија, долазив у додир са разним друштвима, напусти Франке сваку искру побожности. У старијим годинама се тргне и стане се јадати на погрешке своје, те је прегао све силе да се побожности поврати. Студирајућ' богословске науке све се више повраћао. Као човек, да засведочи своју праву човечанску љубав и хришћанско срце, реши се да буде учитељ сиромашног народа „који није знао као марвинче ништа о Богу, а деца му не иду у школу, нити се код куће добро васпитају, већ расту у срамотном незнању, те од њих у мушким годинама нема никакве користи, јер се одају крађи и отимању и другим гадним делима“.

Као што видимо, Коменски и Франке још из ране младости боре се разним неприликама. Коменског гони више спољашња при-

док се Франке бори са унутрашњошћу, борбом душе и савести своје. Напоследку све то (код Ком. лакше, код Фр. теже) ишчезава испред љубави према роду човечанском, те обојица бирају пут и начин, којим да помогну роду, а то је образовање. Овај им је посао био прекидан врло често због разних (код Ком.) политичких и верских, а (код Фр.) верских и сталешких неприлика, од којих да споменемо бегство Коменског из Фулнека, пожар у Лиси, прогонство Франкеово из Лајпцига и Ерфурта.

Зашто се обојица одају васпитачком позиву? Јер су сами искусили, да је школа важна установа по човечји умно-морални развитак, а они сами нису могли у подпуној мери за младости своје да уживају те школске благодети. Коменски се јада на хрђаво стање школско за његова доба, те вели у „D. m. XI., 13. и 14. тачци: „Шта дм тражимо сведоке (том стању)? Многи смо ми, који смо из школа (мисли нижих) и универзитета изашли једва са сенком знања. Од тих хиљада сам баш и сам, кога је пролеће и цвет младости изгубљено итд.“ Па и Франке се тужи на своју младост, која му је безкорисно прошла, чему је криво јадно стање тадањих школа. Обојица, дакле, искуством дођоше до убеђења: да је ваљана школа нужна људима, те се за то лађају учитељевања.

А сад, да видимо: а) које и какове циљеве ставише ова два педагога свом раду; б) какове назоре као практичари и теоретичари заступају према питомцу и васпитачу; и в) којим се средствима служе, помоћу којих да се постигне циљ образовању.

Коменски, као што се види из свију његових дела, ставља у главном три циља образовању: побожност, знање и моралност, а на првом месту побожност. „Шта је знање без морала? Ко у знању напредује, а у моралу назадује, тај више иде у натраг, но напред. Али, ако се знању и моралу придружи побожност, онда је постигнуто право савршенство“. (D. m. X. 17. т.)

Франке ставља за циљ „кратко и што простије образовање, како би деца била хришћанска мудра и побожна“.

Као што видимо обојица теже у главном једном циљу, а то је: да човек буде побожан, а побожност мора да прати моралност, јер право хришћанство је моралност и побожност.

Коменски у свом делу D. m. VI. и IX. говори о том, како је сваком човеку нужно образовање и да је сваки човек способан за образовање. „Сви, који су се као људи родили, потребују образовања, јер је сваки човек рођен са истоветним циљом, да буде

човек“. Ова реч „сви“ је веома значајна, јер њом Коменски тражи образовање за сваког човека: и мање и више даровитог, и богатог и сиротог.

Елем образовање је нужно сваком човеку, а образовање треба да почне из раке младости, јер, вели Ком. у уводу D. т. 2., „ништа није тако тешко као навике искорењавати, а још је теже човека са странпутице на прави пут довести“, што је слично нашој народној „Навика је једна мука, а одвика две“.

Франке је врло мало писао оригинално, што би рекли, но је више превађао. Тако је превео Фенелово дело о образовању женском. У уводу тог превода излаже Франке своје назоре о образовању и тражи, као и Коменски, да је оно опште т. ј. за све људе. Али сад долази нешто, што је главна карактеристика свог педагошког рада Франкеовог, а у чему се разликује од Коменског. Франке тражи образовање за све људе, „јер су људи по природи покварени и на зло окренути“.

(Свршиће се.)

ВАНРЕДНА СЕДНИЦА

високосл. србског народног Школског Савета држана
у Карловцима 4. Септембра 1893. г.

Под председавањем Његове Светости Патријарха србског Георгија Бранковића а у присуству чланова: гг. проте Јована Бороте, Дра Михаила Полита, Стевана Лазића управитеља Вел. Гимназије Карловачке, Теофила Димића умировљеног кр. окр. школског надзорника, Николе Ћ. Вукићевића заменика гл. школ. референта и Дра Исидора Ћирића патријаршеског и народног тајника.

Главни предмет ове седнице био је преустројство учитељске школе у Г. Карловцу.

На позив Школског Савета управљени на управу учитељске школе Горњокарловачке и на Епарх. Школски Одбор у Г. Карловцу, да изјаве своје мњење у погледу представке, коју је православна србска црквена общтина у Г. Карловцу летос поднела в. Школском Савету ради претварања тамошње мешовите учитељске у женску учитељску школу, изјављује како управа и учитељски збор те школе, тако и Епархијска Школска Управа дијецезе Горњокарловачке, да се слажу са представком црквене општине тамошње, и моле, да се у место обосполне учитељске школе женска учитељ-

Уска школа у Карловцу установи, па да се још ове јесени први разред те школе отвори, пошто се дванајест девојчица већ пријавило за ступање у ову школу, и пошто су чланови тамошње црквене общине изјавили, да ће они у своме дому за ову годину уступити још једну школску дворану за поменућу учитељску школу.

Услѣд тога решено је: досадашњу мешовиту учитељску школу Горњокарловачку за женску учитељску школу преустројити, Зуправи учитељске школе Горњокарловачке наложити, да уписивање ученица у први разред одмах предузме и црквену општину тамошњу позове, да обећану дворану школску до 1. Октобра по новом за школску потребу удеси, и са нуждним намештајем снабдјевену управи тој преда; Његову Светост Патријарха као председника Школског Савета умолити, да благоизволи једног суплента за исту школу с платом од 800 ф. наименовати; заменик гл. школског референта упућен је, да благовремено у Г. Карловац отиде, и наставни план и распоред часова за исту школу споразумно с професорским збором установи; а високославни Саборски Одбор умољен је, да од 1. Октобра по новом новонаменованом супленту плату од 800 ф. му течај стави; уједно је са топлом препоруком спроведена представка Горњокарловачке црквене общине истом вел. Саборском Одбору, да се реченој општини ради обдржавања нуждних просторија за поменућу учитељску школу годишње по 600 ф. из клирикалног фонда издаје, и да се из истога фонда учитељ вештабанице тамошње плаћа.

Осим овога важног предмета решено је још неколико прешних предмета, нарочито молбеница ученичких.

В.

ИЗЛОЖБА УЧИЛА У ЗАГРЕБУ

и трећа опћа скупштина „Савеза учитељских друштава.“

(Наставак.)

Овде је збирка врло лепа, која би наше вредне учитељице заинтересовати највише могла као: разне боје памука, вуне, свиле, правога злата итд. што би се могло употребљавати за женски ручни рад. Особито ми се допале разне врсте платна са народним називљем, али ми то народно називље чудновато звучило у мојим ушима, јербо су кроз исти називи непознати. Врло је добро удешен Ниповкин строј за обучавање у женском ручном раду, на коме се строју даду саставити разни примјерци за женски рад. У доста великом броју виде се на једном асталу примјерци за чипкање, које је изложила обртна школа у Загребу и један мали строј за бело везање, које је према дјечијој величини удешено, да дијете не мора сагнуто бити при везењу. Педагогијски

књижевни збор у Загребу узео је себи задаћу да по разним крајевима Хрватске и Славоније скупља примјерке народног везива, које им шаљу учитељи из разних крајева, те је исти педагошки збор изложио у 16. табли са стаклом од најбољих врсти народног везива, где су се стручњаци још на јубиларној изложби са најбољим допадањем изразили. Доњоградска виша дјевојачка школа у Загребу поредала је суставно примерке женског ручног рада од 1—8 раз. На другом столу видило се примјерци за изрезивање цвећа и тканине од папира, ти примјерци многа су посјетитеља дуже времена задржали посматрајући лијепо изведење појединог примјерка. Уједно око цијеле изложбе женског ручног рада около обасипала се и књижевност женског ручног рада.

У дворани V. у II. кату налазимо на дивне примјерке за просторучно писање, те дрвене и лисне моделе за писање од разних издавача и творница и то у највећем броју де сваки посетиоц могао је дуже промишљати о практичности таквих примјерака.

У истој дворани наиђосмо на разна пера, оловке, држала, креде, те свега писаћег и писаћег материјала у једном ормарићу налази се разних изврених боја за бојадисање односно за цртеж, те смо прегледали пажљиво све што је нужно у писању и у писању.

У дворани VI. налазе се сваковрсна учила за грађанске и основне школе, и може се управо рећи да је ова дворана за нас учитеље, од највеће вриједности била, на првом мјесту налазе се све издане књиге и педагошки листови књиж. збора у Загребу и уједно све поучне збирке. Кр. учитељска школа приказала је све моделе господарског оруђа. Творница Дирфелда окушују са разним воћем, моделе разне звјеради и домаћих животиња. Школа у Загребу изложила је испуњене птице. Такођер је било изложено од разних изложитеља природне збирке руда, свестрани развитак свилене бубе. Франгеш је изложио писанке и напутак за усправно писмо, изложено је такођер било разно шумско дрвеће. Хафеле изложио је називе разних обрта, моделе млина и опанчарске послове.

У VII. дворани ту су сами били многобројни излошци књижаре Лав. Хартмана у Загребу, која је данас књижара најснабјевенија у Хрв. и Славонији, и ови се излошци са потпуном својом сврхом могу равнати са осталим страноземаљским излошцима, и надамо се да ће ова књижара овом изложбом још се више обогатити својим училима, да ни једна школа не ће требати обраћати се у иноземство ради добављања разних учила.

У дворани VIII. и IX. су биле изложене збирке природописне, разни апарати и слике за физику и хемију и то скоро све за средње школе. Има множина слика из билинства, о развитуку коња и говеда, анатомичка слика рибе, има врло вешто израђених карти животиња и биља на цијелој земљи.

Збирка модела за соматологију, животиње у шпиритусу, костур, мачке, губање разних сисаваца, збирка пужева и разних природнина. Слике из анатомије, разне збирке од разних зарезника, типови од пет људских раса, костур људи и разних животиња. У овим дворанама многобројно је изложено да посетиоц не зна што би прије прегледати могао на овако богато уређене збирке.

Забавишта у II. кату изложена су била. Ова новооснована грана нашег најмањег подмладка, која још данас не пружа се кроз све слојеве нашега

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

народа, да би збиља могла на основу начела педагогије шири видокруг заузи-
мати у данашњем просвијећеном вијеку, али ипак од наших законодаваца види
се много већа енергија на остварању ових забавишта да и нашим малишма
пружимо забаву и припрему за полазак праве народне школе.

Посматрајући изложена учила за наше малише чисто је човјеку невјеро-
ватно да та дјечица са тим училима служити се могу. Од најтежег посла до
најмањег види се да се постизава сврха и служи дјечици зато да бистри и
снажни свој ум, а највише зато да се дијете забављајућим начином приправља
за рад и наставу у школи. Од многих струковњака присутни посматрајући
забавишта скоро се сваки изразио о штети што ове школе нису проширене
код нас, те су се више забављали око истих учила, да се овом новом инсти-
туцијом што више окористимо. На почетку галерије изложила је фирма Јулиус
Кихкопф у Корнеубургу и види се да је овај изложитељ врли прегалац на
томе пољу, примјерци предмета из природе такођер су врло добри, једноставни
и потпуни, за тим је изложио Карло Шнелнер у Бечу, ово је врло богата
збирка свих предмета разнолики у лојама у ликовима, а уз то доста практични.
Од Фреблових учила највише је изложено, и више његових учила стоји слика
оца Фребла као осниватеља тих забавишта. Налази се много малог оруђа за
ратара и баштована, осим тога има лимених ликова, која служе за моделовање
пијеском и пловачом што је најмилија игра наше дјечице; види се разног малог
кухинског посуђа за женске. Од највеће је вриједности изложење тих учила
јест учила аустријског Фреблова друштва у Бечу. Ово друштво се својски
заузело да установи учила, која би са хигијенског и са педагогијског гледишта
била најбоља за употребу у забавишту, и послје вишег одобрења постала су
дакле најцијелиходнија и најбоља. Збирка садржаје 25 кутија разноврсних
учила, која су једноставна али врло практична. И од наших изложитеља било
је примјерака за забавишта, а при том је и сама књижевност о истима довољно
заступана.

Ова врло лијепа систематички поређана изложба много ме је посјетиоцу
од велике користи била, а највише нашем школству. Учитељи и учитељице
могли су се душевно окористити, а остали посјетиоци добили су прави појам
о помоћним средствима за обучавање у школи. Види се каква је сврха била
овој изложби: да се учитељство и народ наш упозна са вренијим училима, те
да и код нас приону око властитог прављења тих учила; и да народ наш
видећи праву сврху исти за своје школе набавља, без којих прави наставни
успјех постићи се не може.

Овде као што обећах почетком првога чланка да ћу ради малог про-
стора овог нашег обљубљеног Школскога Листа у описивању изложбе доста
кратак бити што сам и учинио, а сада прелазим такођер на кратко описивање
скупштине савеза учитељских друштава.

НЕКРОЛОГ.

† *Серије Шакрак Нинић* јеромонах, патријаршески сингел, уредник
Српског Сиона члан књижевног одељења Матице Србске и први управитељ и
организатор нове монашке школе у Опову, после кратког и тешког боловања
преселио се у вечност у манастиру Опову 4. Септембра о. г. а сарањен је

са духовном свечаношћу и уз велико саучешће 5. Септембра после подне у новој гробници близу гроба Севастијана Илића негдашњег архимандрита Оповског.

Покојник је рођен у Ловри чисто србском селу на острву Четелском. Свршавши гимназијске науке у Пешти и у Карловцима одправљао је учитељско звање у свом месту рођења и у то време је по дозволи в. Школског Савета приватно положио испит из првог и другог разреда српске учитељске школе у Сомбору године 1881/2. са врло добрим успехом. Затим је продужио гимназијске науке и учио богословију у Карловцима, па оставши међутим удовцем посветио је себе монашком животу променувши крштено своје име „Светозар“ на монашеско име „Сергије“.

Био је даровит и вредан млад човек, и као писатељ и конзисторијални бележник, свуда се отликовао. Њему је Свети Патријарх поверио сачињење устројства прве монашке школе у Онову и поставио га је управитељем те школе. Али болест у плућима не даде му да доживи отварање ове школе, и он се после кратког и тешког боловања у својој 34. години у вечност преселио. Бог му дао вечни покој!

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

— Његова Светост Патријарх, по овлашћењу Школскога Савета изволио је наименовати Божидара Ворђошкога кандидата професуре за суплента на учитељској школи у Горњем Карловцу.

— *Почетак школске године.* У србској учитељској школи Сомборској, као и у свима србским школама у Сомбору, школска 1893/4. година започета је 1. Септембра по нашем. Призивање светога Духа држано је на празник Рождества Богородице.

У учитељску школу уписало се :

У први разред: 24 мушких, 47 женских; свега 71 ученика. У други разред уписано је 23 мушка, 37 женских; свега 60 ученика. У трећи разред уписано је 14 мушких и 40 женских; свега 54 ученика.

По томе у сва три разреда има ове школске године 61 мушких, 124 женске; свега 185 ученика.

— *Избори учитеља.* За учитеља у Дероњима изабран је једногласно Душан Ђурић, бивши учитељ у Лијевну, и вредни сурадник Школ. Листа. — За учитеља у Риђици изабран је свршени приправник Душан Пауновић. — За учитеља у Обровцу изабран је Младен Ђурошев свршени приправник. — За учитеља у Приједору изабран је Славко Јанковић свршени приправник. — За учитељицу у Приједору изабрана је Вјера Бугарска свршена приправница. — У Ченти изабран је за учитеља Михаило Вукадинов.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ

(на приказ уредништву Шк. Листа примљене.)

„*Летопис*“ Матице Српске, уређује А. Хаџић. Књига 174. 1893. Свеска друга. У Новоме Саду, штампарија српске књижаре браће М. Поповића. Цена 70 новч.

„*Пчеларство*“ за народ написао Иван Маширевић. Други наслов књизи: (Књиге за народ, издаје Матица Српска из задужбине Петра Коњевића. Свеска 37.) Накладом српске књижаре и штампарије браће М. Поповића у Новом Саду. 1893. Цена 10 новч.

„*Библијске повести из Старог Зивета*“ за трећи разред осн. школе од Ивана М. Поповића. Наклада Луке Јоцића у Н. Саду. Цена 15 новч.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА у Сомбору.